

KOBİ'LERİN KATILIM (İSLAMİ-FAİZSİZ) BANKALARININ FAALİYETLERİNE YÖNELİK TUTUMLARININ TESPİT EDİLMESİNE YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA*

An Investigation On The Determination Of The Conduct Of Smes Towards The Activities Of The Participation (Islamic-Interest Free) Banks

Öğr. Gör. Tuncer YILMAZ

Kafkas Üniversitesi, Kars, Türkiye, yilmaz-tuncer@hotmail.com

Öğr. Gör. Sevgül EKİNCİ

Kafkas Üniversitesi, Kars, Türkiye, sevgi85_36@hotmail.com

Yrd. Doç.Dr. Kadir ÖNK

Kafkas Üniversitesi, Kars, Türkiye, kadironk@hotmail.com

Yılmaz, T., Ekinci, S. & Önk, K. (2018). "Kobi'lerin Katılım (İslami-Faizsiz) Bankalarının Faaliyetlerine Yönelik Tutumlarının Tespit Edilmesine Yönelik Bir Araştırma", International Journal of Academic Value Studies, Vol:4, Issue:18; pp:54-69 (ISSN:2149-8598)

ARTICLE INFO

Article History

Makale Geliş Tarihi

Article Arrival Date

19/12/2017

Makale Yayın Kabul Tarihi

The Published Rel. Date

18/01/2018

Anahtar Kelimeler

İslami Bankacılık, Katılım

Bankacılığı, Faizsiz

Bankacılık, Tutum, KOBİ.

Keywords

Islamic Banking,

Participation Banking,

Interest Free Banking,

Attitude, SME.

ÖZ

Güçlü rekabet ortamında katılım bankaları müşterilerin memnuniyetini önemsemek zorundadır. Bu anlamda katılım bankaları müşterileri ile arasındaki ilişkileri daha sağlıklı ve güvenli bir zeminde sürdürebilmesi için müşterilerden gelen eleştirileri ve önerileri dikkatli bir şekilde değerlendirmelidir. Dolayısıyla bankalar mevcut ve potansiyel müşterilerini hizmetleri hakkında doğru, etkin ve zamanında bilgilendirmelidir.

Bu çalışmanın temel amacı, mevcut ve potansiyel banka müşterilerinin katılım bankalarının faaliyetlerine yönelik müşteri tutum ve algısını ölçmektir. Veri kaynağı toplama aracı olarak Kars il merkezinde faaliyet gösteren KOBİ'ler tercih edilmiştir. Çalışmada yer alan veriler hazırlanan anket formu aracılığıyla KOBİ sahip ve yöneticileri ile birebir görüşülerek uygulanmıştır. Elde edilen 227 anket istatistiksel analizlere dâhil edilmiştir. Analiz sonuçlarına göre verilerin normal dağılım gösterdiği tespit edilmiş ve bütün analizlerde parametrik testler kullanılmıştır. Elde edilen istatistiksel sonuçlara göre bütün demografik özelliklerde bazı sorulara verilen cevapların ortalamaları arasında anlamlı ($P<0,05$) bir fark olduğu tespit edilmiştir.

ABSTRACT

In a competitive environment, participation banks have to pay attention to customer satisfaction. In this sense, participation banks should carefully evaluate the criticism and recommendation of the customers so that they can maintain the relationship with their customers on a more healthy and secure basis. Therefore, banks should inform their existing and potential customers about their services accurately, effectively and in a timely manner.

The main purpose of this study is to measure the attitudes and perceptions of existing and potential participation bank customers towards the activities of these banks. SMEs operating in the province of Kars were preferred as data collection tools. The data in this study were obtained by administering the questionnaire individually to the owners or the managers of SMEs. The obtained 227 questionnaires were statistically analyzed. According to the results of the analysis, data were normally distributed and parametric tests were used in all analyzes. According to the obtained statistical results, there was a significant difference ($p<0,05$) between the means of the answers given to some questions in all demographical characteristics.

* Bu makale, 18-21 Mayıs 2017 tarihleri arasında Berlin Humboldt Üniversitesi'nde gerçekleşen Uluslararası Sosyal ve Beşeri Bilimler Konferansında özeti sunulan bildirinin yeniden düzenlenerek genişletilmiş tam metnidir.

1. GİRİŞ

Geleneksel ya da faizli bankacılık olarak adlandırılan mevduat bankaları finansal faaliyetlerinde parayı ticari bir mal gibi kullanarak paradan para kazanmakta, başka bir ifade ile kullanılan paraya karşılık belli oranda bir faiz elde ederek ticari faaliyetlerini gerçekleştirmektedirler.

İslami ya da Katılım bankaları ise, inançları gereği parasal değerlerini altın, gayrimenkul ya da yastık altı şeklinde biriktirmeyi tercih eden tasarruf sahiplerinin fonlarını, faizsiz bankacılık esaslarına göre kullanarak değerlendirirler. Katılım Bankaları fon toplama ve toplanan bu fonları ticari bir faaliyet için kullandırma işlemlerinde faiz yerine bu ticari faaliyet sonucu elde edilecek kâr ve zarara katılmayı esas alan bir ortaklık anlayışına göre finansal faaliyetlerini yürütürler. Bu anlamda İslami ya da faizsiz bankacılık olarak da adlandırılan katılım bankalarında para mevduat bankalarında olduğu gibi ticari bir mal gibi değil de ticari bir kazanç elde etmek için kullanılmaktadır.

Katılım bankaları, yastık altında biriken tasarrufları ülke ekonomisine geri kazandırmaları, hem reel sektörün gelişmesine hem de ülke ekonomisinin kalkınmasına doğrudan sağladıkları katkılar dikkate alındığında para ve sermaye piyasaları içinde çok önemli finansal kuruluşlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Böylece ekonomik krizlerin çok fazla yaşandığı piyasalarda faizlerin kriz zamanlarındaki değişimlerinden katılım bankaları çok fazla etkilenmediği için birey ve birey grupları tarafından her gün daha fazla tercih edilebilen sağlam ve güvenilir bir bankacılık sistemi olarak da karşımıza çıkmaktadır.

Çalışmanın birinci bölümünde katılım bankacılığının ortaya çıkış süreci, ikinci bölümde katılım bankacılığı kavramı ve işleyişi, üçüncü bölümde katılım bankacılığının Türkiye’de gelişimi, son bölümde ise 227 KOBİ sahip veya yöneticisinin katılım bankalarına yönelik tutumlarıyla ilgili toplanan anketlerden elde edilen bulgular ve onlara ait yorumlar yer almaktadır.

2. KATILIM BANKACILIĞININ ORTAYA ÇIKIŞ SÜRECİ VE GELİŞİMİ

Katılım bankacılığı, zengin petrol yataklarına sahip Müslüman ülkelerde petrol satışlarından elde edilen büyük fonların yine bu ülkelerin inançları gereği finansal anlamda etkin bir şekilde kullanılamamış olması, klasik (faizli) bankacılık dışında bunların ekonomiye nasıl katılacağı konusunda düşünülmesi ve araştırmaya başlanmasıyla ortaya çıkmıştır. Bu anlamda ilk araştırma 1955 yılında ekonomist Muhammed Uzair tarafından yapılmıştır. Bunun dışında faizsiz olarak faaliyete başlayan ilk banka ise 1963 yılında Mısır’da faaliyete geçen Mit Ghambir tasarruf bankasıdır. Mit Ghambir tasarruf bankası Ahmed en Naccar tarafından II. Dünya Savaşı’ndan sonra Almanya’da gelişme gösteren Alman Tasarruf Bankası örnek alınarak, ancak buna İslami esas ve değerler uygulanarak kurulmuş ilk katılım bankasıdır (Kallo, 2015: 7). Modern anlamda ilk faizsiz banka olarak, Mısır’da 1971 yılında Nasr Sosyal Bankası kurulmuş, ardından 1974’te İslam Konferansı Örgütü’ne üye 7 ülke tarafından, geri kalmış İslam ülkelerini kalkındırmak amacıyla İslam Kalkınma Bankası, daha sonra ise 1981’de Arabistan, Kuveyt ve Birleşik Arap Emirlikleri öncülüğünde petrol zengini diğer Körfez ülkeleri ile birlikte Dar Al-Maal Al-İslami adında bir holding Cenevre’de kurularak faaliyetlerine başlamıştır (Ayaydın ve Durmuş, 2016: 202). Böylece piyasalarda geleneksel finansal sisteme alternatif olarak faizsiz/İslami sistem de yer almaya başlamıştır.

Geleneksel finansal sistem öncelikli olarak işlemlerin ekonomik ve finansal yönlerine odaklanırken İslami sistem, toplumun tamamının eşitliğini ve adaletini arttırmak için etik, ahlaki, sosyal ve dini boyutlara eşit derecede önem vererek, bu noktalar üzerinde odaklanmıştır (İqbal, 1997: 42). Dolayısıyla faizsiz bankacılığın ortaya çıkış sürecini genel olarak dini, sosyal ve ekonomik olmak üzere üç başlık altında toplayabiliriz.

Dini açıdan değerlendirdiğimizde, faizsiz bankacılığın ortaya çıkışındaki en önemli husus, genel olarak dinlerde faizin bireyler arasında haksızlığa ve toplumun ahlâkı üzerinde olumsuz etkilere yol açmasından dolayı haram olmasıdır. Dinin haram saydığı bu etkenler toplumun sosyal ve ekonomik tercihleri üzerinde de etkili olmuştur.

Sosyal açıdan baktığımızda, İslami bankacılıkta kâr ve zarara katılma sağlanarak bireyler arasında tek taraflı değil de eşit taraflı bir gelir dağılımı öngörülmektedir. Çünkü kâr ve zarara katılan emek belli bir zaman ve çaba sarf etmekte ve sonuçta kâr mı zarar mı edeceğini bilmemektedir. Oysa faizli bankacılıkta taraflar arasında önceden belirlenen belli bir zaman ve oran üzerinden getiri garanti

ettiğinden dolayı kazançta tek taraflı bir artış sağlayarak bireyler arasında adaletsiz bir gelir dağılımının oluşmasına yol açmaktadır.

Ekonomik açıdan ise, kârlılık ve verimlilik bakımından atıl fonların değerlendirilerek ekonomik gelişmeye katkıda bulunmasını sağlaması (Fidancı, 2011: 12) gibi nedenler Katılım bankalarının finansal sistemlerde var olma nedenlerini göstermektedir.

Genel olarak dini, sosyal, ekonomik, siyasi ve benzeri nedenlerden dolayı İslam ülkeleri arasında uluslararası bir finansal kurum oluşturma arayışı ortaya çıkmış ve bunun sonucunda da 1975 yılında aralarında Türkiye'nin de bulunduğu 29 İslam ülkesinin katılımıyla merkezi Cidde'de bulunan ilk uluslararası katılım bankası olan İslam Kalkınma Bankası kurulmuştur (Güney, 2013: 26).

2000'li yıllara gelindiğinde Ortadoğu piyasalarında en çok gelişme gösteren sektör olarak karşımıza çıkmaktadır. Katılım bankacılığı sadece Ortadoğu veya İslam ülkelerinin finansal piyasalarında değil, bu gün gelişmiş finansal piyasalara sahip olan batı ve uzak doğu ülkelerinde de işlem görmekte ve bu piyasalarda da hızlı bir gelişme göstermekte olduğu söylenebilir (Dhumale vd., 2006: 2).

3. KATILIM BANKACILIĞI KAVRAMI VE İŞLEYİŞİ

Katılım bankaları, kâr zarar ortaklığı esasına göre faaliyet gösteren yani kullandırdıkları fonların ihtiyaca uygunluğu, nasıl kullanılacağı ve müşterilerine sağlayacağı katkı gibi diğer katma değerleri dikkate alarak finansal piyasalarda fon arz ve talebine aracılık eden ve son yıllarda hızlı gelişme gösteren kurumlardır (Toraman vd., 2015: 302).

Finansal sistemde yer alan bu bankaların asıl amacı atıl bulunan tasarrufların harekete geçirilerek sermayenin, İslami esaslar doğrultusunda etkin ve verimli bir şekilde kullanılmasını sağlamak ve bu doğrultuda ekonomiye katkıda bulunmaktır (Imam vd., 2016: 388).

Bu açıdan finansal sistemler, fon bulmak için yaptıkları araştırmalarda inançlarından dolayı geleneksel bankacılığı kullanmayıp faizden kaçınan ve dini değerlerini ön planda tutan tasarruf sahiplerinin "yastık altı" olarak ifade edilen tasarruflarını sisteme kazandırmak amacıyla finansal sistemde yeni bir kavram olarak ortaya çıkan faizsiz, katılım ya da İslami bankacılık olarak anılan bankacılık sistemi alternatif bir çözüm olarak sunulmaktadır (Çobankaya, 2014: 56).

İslam ekonomilerinin finansal aracı kurumlarından biri olan katılım bankaları finansal aracılık faaliyetlerini İslami esaslar çerçevesinde kendilerine özgü yöntemlerle gerçekleştirmektedirler. İslami esaslara göre ekonomik sistemde asıl işlevi değişimi sağlamak olan yani bir mübadele aracı olarak işlev gören paranın, asıl işlevinin dışında bir ticari mal gibi kullanılarak üzerinden para (paradan para) kazanılması işlemi faiz olarak adlandırılmış ve yasaklanmıştır. Faizin yasak ve haram olmasından dolayı katılım bankacılığında sermaye kredi olarak değil de ortaklık sistemine göre sağlanmaktadır (Demir, 2015: 24).

Kâr ve zarara katılma esasına dayanan ortaklık sisteminde, yapılan faaliyet sonucunda kâr elde edilebileceği gibi zarar da söz konusu olabilmektedir. Kâr sağlama, sosyal adaletin İslami ideallerine hitap eder, çünkü hem girişimci hem de borç veren yatırım yapma riskini taşır (Dhumale vd., 2006: 2).

Bu anlamda katılım bankaları faizsiz işlem mantığına göre çalışan kuruluşlardır. Bu nedenle ilgili yasalarda yer aldığı üzere bu bankalar yatırım sahiplerinden mevduat toplayamazlar. Ancak mevduat benzeri olan özel cari hesap veya katılım fonu (hesabı) ile kaynak toplayabilirler. Katılım fonlarının mevduattan en önemli farkı mevduatın faiz, katılım fonunun ise kâr zarar ortaklığı karşılığında toplanmasıdır (Durmuş vd., 2015: 162).

İslami finansın temel ilkelerini aşağıdaki şekilde özetlemek mümkündür (Yardımcıoğlu ve Yıldız, 2015: 5).

- Riba (Faiz) Yasası
- Risk Paylaşımı
- Potansiyel Sermaye Olarak Para
- Spekülatif Davranışların Yasaklanması
- Sözleşmelerin Kutsallığı
- Şeriat Onaylı Faaliyetler

Katılım bankaları, özel cari hesap ve katılım hesabı olmak üzere iki farklı yöntemle fon toplayan, toplamış oldukları bu fonları da yine kendilerine ait özel yöntemler olan mudaraba, müşareke, murabaha ve icare gibi İslami esaslara göre ortaklarına dağıtan finansal kuruluşlardır.

3.1. Fon Kaynakları

3.1.1. Özel Cari Hesap

Katılım bankalarında açtırılabilen ve istenildiğinde kısmen veya tamamen her an geri çekilebilme özelliği taşıyan ve karşılığında hesap sahibine herhangi bir getiri ödenmeyen fonların oluşturduğu hesapları ifade eder (<http://www.tkbb.org.tr/5411-sayili-bankacilik-kanunu>).

3.1.2. Katılım Hesabı

Katılım bankalarına yatırılan fonların bu kurumlarca kullandırılmasından doğacak kâr veya zarara katılma sonucunu veren, karşılığında hesap sahibine önceden belirlenmiş herhangi bir getiri ödenmeyen ve anaparanın aynen geri ödenmesi garanti edilmeyen fonların oluşturduğu hesaplar olarak tanımlanmıştır (www.bddk.org.tr).

3.2. Fon Kullanımı

Finansal sistemde esas olan fon fazlası olan tasarruf sahiplerinden fonları toplayarak, bunları ihtiyaç sahibi olanlara etkin bir şekilde dağıtabilmektir. Bu durum katılım bankacılığı için de geçerlidir. Ancak burada esas olan bu işlemlerin İslami esaslar, usuller ve kurallar çerçevesinde yapılmasıdır. İslami esaslar doğrultusunda katılım bankalarının fon kullandırma yöntemleri; kâr-zarar ortaklığı ve alım-satım arasındaki farka göre esas alınan yöntemlerle yapılmaktadır.

Katılım bankaları tarafından kâr ve zararın temel alınarak yapıldığı fon kullandırma yöntemleri ise şunlardır.

3.2.1. Mudarabe (Emek-Sermaye)

Mudarabe, bankanın sermayesini, girişimcinin çabasını ortaya koyarak ticari bir işin gerçekleştirilmesi ve bunun sonucunda kâr ve zararın elde edilmesi temeline dayanan ortaklığı ifade eder (Aggarwal vd., 2000: 96).

3.2.2. Müşâreke (Sermaye ortaklığı)

Müşâreke, her iki tarafın da sermayelerini ortaya koyarak yapılacak ticari işe ortak olmayı ifade etmektedir. Yapılacak iş sonucunda elde edilen kâr önceden belirlenen oranlar doğrultusunda dağıtılırken, zarar tarafların ortaklık payları doğrultusunda dağıtılmaktadır. Dolayısıyla müşareke de hem sermaye hem de yönetime ortaklık söz konusudur (Karhan, 2015: 29).

3.2.3. Murabaha

Murabaha, banka müşterisinin ihtiyaç duyduğu her türlü mal ya da hizmetin banka tarafından peşin alınıp üzerine belli bir kâr konularak müşteriye belli bir vadeyle satılması yani müşterinin bankaca borçlandırılması işlemidir (Parasız, 2014: 93).

3.2.4. İcare (Kiralama)

İcare, girişimcinin ihtiyacı olan hammadde ve malzemenin banka tarafından peşin satın alınarak girişimciye kiralanmasını ifade etmektedir. Finansman yöntemlerinden leasinge benzemektedir (Parasız, 2014: 93).

3.2.5. Seleam

Selam, gelecekteki teslimat için bu günden ödeme ile satış olarak tanımlanmıştır. Başka bir deyişle, daha sonra teslim alınacak bir malın üretilmesi veya temin edilebilmesi için mal sahibine önceden finansman sağlanması yoluyla yapılan alım-satım sözleşmesidir (Durmuş ve Ayaydın, 2015: 94).

3.2.6. İstisna

İstisna, üreticinin özel olarak tanımlanmış bir ürünü belirli bir fiyata ve belli bir yerde teslim edilmek üzere taahhüt altına girme sözleşmesidir (Durmuş ve Ayaydın, 2015: 95).

3.2.7. Sukuk

Sukuk, İslami finansmanda faiz ödemesi veya masrafı olmayan menkul kıymetler olarak tanımlamak mümkündür. Bu fon kaynağı finansal varlıklardan yatırımcılara payları oranında istifade etme hakkı tanır (Durmuş ve Ayaydın, 2015: 96).

3.2.8. Tekafül (İslami Sgorta)

Tekafül, kısaca İslami sigortacılıktır. Sözlük anlamı ise dayanışma demektir. Tekafül, geleneksel sigortacılıktan farklı olarak, ortak sigortacılığı baz aldığı için İslami kurallar dahilinde yapılabilmektedir. Genellikle tekafül sözleşmelerinde mudaraba veya vekâlet usulleri uygulanır. Her iki işlemde de katılımcılar ve şirketin kâr payı esas alınır (Yardımcıoğlu ve Yıldız, 2015: 8)

4. KATILIM BANKACILIĞININ TÜRKİYE'DEKİ GELİŞİMİ

1980'li yıllar Türkiye ekonomisinin kabuk değiştirdiği, kapitalist ve liberal ekonomiye geçişin yaşandığı yıllardır. Türkiye o güne kadar uyguladığı dışa kapalı ve devletçi ekonomik paradigmasını değiştirerek serbest piyasa ekonomisine geçmiştir. Devletçi politikaların kısmen sınırlandırılmasıyla birlikte uluslararası sermaye ile ekonomik entegrasyonun sağlanması için yabancı sermayenin ülkeye girişini kolaylaştırılacak yeni düzenlemeler ve teşvik edici uygulamalarda yine bu dönemde hayata geçirilmiştir.

Ekonomik sistemde yaşanan bu gelişmelerin bir sonucu olarak Türkiye'nin faizsiz bankacılık modeli ile tanışması da kapalı ekonomiden dışa açık piyasa ekonomisine geçişin yaşandığı 1980'li yıllarda uluslararası piyasalara uyum sağlama sürecinde olmuştur. 1980'li yıllar Türk mali sistemine derinlik kazandırma, araç ve müesseseler bakımından zenginleşip çeşitlendirme çabalarının arttığı, başka bir ifade ile Türkiye ekonomisinin kabuğunu değiştirdiği bir dönemdir. Katılım bankaları bu çabaların sonucu olarak, 1985 yılında finansal sistemimize katılan yeni bir finans/bankacılık modelidir. Halen bankalarla aynı piyasa işlemlerini farklı usuller ile yapan bu kurumlar, faizsiz bankacılık hizmetleri adı altında faaliyetlerini devam ettirmektedirler (Özulucan vd., 2009: 90).

24 Ocak 1980 kararları ile devletçi politikaların kısmen sınırlandırılıp liberalleşme yönünde adımların atılmasıyla Türk finans sisteminde önemli ölçüde değişim ve dönüşüm meydana gelmiştir. Ülkeye daha fazla sermaye çekmek için finansal serbestleşme ve derinleşme yönünde önemli adımlar atılmasına rağmen özellikle finans sistemi için sermaye yetersizliği önemli bir sorun olmaya devam etmiştir. Bu soruna çözüm amacıyla dışa açık ekonomik politikalar benimsenerek sermaye birikimi yüksek olan Ortadoğu ülkelerinden Türkiye'ye sermaye girişini sağlamak amacıyla faizsiz finansal hizmet sunan bankaların kurulmasına yönelik adımların atılması gerekiyordu (Ayaydın ve Durmuş, 2016: 53). Ayrıca ülkede dini hassasiyetlerinde dolayı faizli sistemden uzak duran insanların birikimlerini toplayıp doğrudan reel ekonomiye de kazandırmak gerekiyordu.

Bu ve benzeri amaçlardan dolayı artık aynı zamanda bir İslam ülkesi olan Türkiye'de de faizsiz sistemle çalışan finans kurumlarının kurulması kaçınılmaz olmuştur. Bu anlamda Türkiye'de özel finans kurumlarının kurulması T.C. Hükümetinin 1983 yılında çıkarmış olduğu 7506 sayılı Kanun Hükmündeki Kararnameyle kabul edildi ve bu kurumlar 1985 yılında Özel Finans Kurumu adı altında ülkemizde de faaliyet göstermeye başladı. Bu kurumlar faaliyetlerine başladıktan sonra zamanla gelişme göstererek üçü yabancı sermayeli (Albaraka Türk, Faisal Finans, Kuveyt Türk Evkaf Finans Kurumu), diğer üçü ise yerli sermayeli (Anadolu Finans Kurumu, İhlâs Finans ve Asya Finans) olarak kurulmuşlardır. Ancak bunlardan bir kaç yaşanan ekonomik kriz ve benzeri sebeplerden dolayı varlıklarını devam ettirememiş ve faaliyetlerine son vermek zorunda kalmışlardır.

Ayrıca yaşanan ekonomik ve teknolojik gelişmeler ve değişimler finans sektöründe de değişiklikler yapılmasını zorunlu kılmış ve "Özel Finans Kurumları" adı altında faaliyet gösteren bu kuruluşların adı 19 Ekim 2005 tarih ve 5411 sayılı Bankacılık Kanunu ile "Katılım Bankaları" şeklinde değiştirilmiştir (<http://www.tkbb.org.tr/Documents/Yonetmelikler/KatılımBankalar-Mevzuat>).

Türkiye'de 1985 yılından itibaren piyasalarda aktif olarak faaliyet göstermeye başlayan katılım bankaları ilk etapta finansal sektöre altı banka ile katılmış daha sonra İhlâs Finansın tasfiyesi ile sayıları beşe düşmüştür. Bunun dışında 2005 yılında ise Anadolu Finans ile Faisal Finans birleşerek "Türkiye Finans" adını almışlardır. Böylece katılım bankalarının sayıları dörde düşmüştür (Fidancı,

2011: 30). 2017 yılına gelindiğinde ise üçü özel, ikisi kamu olmak üzere toplam 5 katılım bankası ülkemizde aktif olarak faaliyet göstermektedir.

Türkiye’de aktif olarak faaliyet gösteren bu bankalardan Albaraka Türk, Kuveyt Türk ve Türkiye Finans özel sermayeli, Vakıf Katılım ve Ziraat Katılım ise kamu sermayeli katılım bankalarıdır. Bu bankaların faaliyete başlama tarihleri ise şöyledir; Albaraka Türk 01.01.1985, Kuveyt Türk 28.02.1989 ve Türkiye Finans 28.12.2005, Vakıf Katılım 26.02.2016, Ziraat Katılım ise 29.05.2015 tarihinde kurulmuştur.

Türkiye’deki katılım bankalarının 2017 yılının I.çeyreğine gelindiğinde bir önceki çeyreğe göre toplam toplanan fonlarda %5, kullandırılan fonlarda %3, toplam aktiflerde %3, özkaynaklarda %3, net kârda ise %20, tasfiye olunacak alacaklarda %9’luk bir artış olmuştur. Toplam şube sayıları 979, çalışan personel sayısı ise 14.655 kişidir (<http://www.tkbb.org.tr/veri-seti>).

5. LİTERATÜR TARAMASI

Yerli ve yabancı literatürde katılım bankaları ile ilgili yer alan çalışmalardan bazıları aşağıda verilmiştir.

Haron, Ahmad ve Planisek (1994), Malezya’da Müslüman olan ve olmayan müşterilerin İslami bankaları tercih nedenlerini belirlemek için yaptıkları anket çalışmasında, Müslüman olan müşterilerin birincil tercih nedeni bankaların etkin ve hızlı servis kalitesi olduğu, Müslüman olmayanların ise çalışanların samimiyeti olduğu sonucu elde edilmiştir.

Ökte (2010), İslam Ekonomisi ve Finansının Temelleri isimli çalışmasında, İslami bankacılığın geleneksel bankacılık sistemine üstün bir alternatif olarak önerilmesine rağmen, uygulamada beklentileri karşılayamamasının nedenini, İslam ekonomisi ve finansı lehindeki tartışmanın esas itibarıyla iktisadi olmaktan çok dünyanın çeşitli bölgelerindeki Müslüman kimliğini korumaya yönelik olduğu vurgulamıştır.

Gökgöz, Altınel, Gökgöz ve Koç (2013), Türk mevduat ve katılım bankalarına yönelik olarak finansal sağlamlık göstergelerini esas alan K-ortalama bulanık kümeleme analizi ile ilgili yaptıkları çalışmada, katılım bankalarının birlikte gruplandığı, bunun yanında, sahiplik ve faaliyet gösterilen alan açısından benzer özellikler gösteren bazı mevduat bankalarının araştırmaya konu olan tüm dönemlerde aynı grup altında gruplandığını belirlemişlerdir. Ayrıca, mevduat ve katılım bankalarında finansal büyüklüğün gruplandırmada en belirleyici gösterge olmadığı ortaya çıkmıştır.

Çobankaya (2014), katılım bankalarına yönelik tez çalışmasında ankete katılan katılımcılar bu bankaların, internet bankacılığı hizmeti, otomatik ödeme hizmeti ve ürün çeşitliliğini yeterli buldukları, işlem ücreti uygulaması, kredi kartı aidat uygulaması ve “günlük/haftalık kâr payı olmamasını” ise yetersiz buldukları görülmüştür. Katılım bankalarını tercih etme sebepleri sıralandığında ise en önemli sebeplerin, bankanın güvenilir olması, çalışanların saygılı ve nazik olması, işlemlerin hatasız ve kısa sürede yapılması, hizmetlerin kaliteli ve ucuz olması ve dini hükümlere uygun olması tercih sebebi olduğu görülmüştür.

Kader, Zakaria, Razali ve Abdullah (2014) ise anket kullanarak yaptıkları çalışmada, Müslüman olan müşterilerle Müslüman olmayan müşterilerin katılım bankalarını tercih etmelerini etkileyen faktörler arasında anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir. Ayrıca bu faktörlerin önem sıralaması ise, servis kalitesi, düşük işlem ücretleri ve fiziksel şartlar şeklinde olduğunu ortaya çıkmıştır.

Toraman, Ata ve Buğan (2015), mevcut ve potansiyel banka müşterilerinin İslami bankacılık faaliyetlerine yönelik müşteri algısını tespit etmek için anket yöntemiyle Gaziantep il hane halkı üzerine yaptıkları araştırmada, İslami bir banka ile çalışmayı tercih eden, etmeyen ve kararsız olan katılımcıların tüm sorulara vermiş oldukları cevaplar arasında anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir. Geleneksel bankacılık sistemine alternatif olarak değerlendirilen İslami bankacılık faaliyetlerinin müşteriler tarafından yeterince bilinmediği ve potansiyel banka müşterilerinin İslami finans algısının çok zayıf olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.

Özen, Şenyıldız ve Akarbulut (2016), Uşak il merkezinde yaşayan 18 yaş ve üstü hane halkının katılım bankaları ile ilgili algılarını ölçmek için yaptıkları çalışmada, bireylerin katılım bankacılığı algısının düşük olduğu görülmüştür. Bireylerin cinsiyet, eğitim, meslek ve gelir düzeyi gibi özelliklerinin katılım

bankacılığı ile ilgili bilgi düzeyi ve faiz algısı üzerinde istatistiksel olarak anlamlı farklılığa neden olduğunu tespit etmişler.

Islam ve Alam (2016), Bangladeş'in güneydoğusundaki seçilen köylerde yoksulluğun azaltılması konusunda Müslüman Yardım Ajansı (MAB) mikrofinans programının etkisini incelemişler. Anket kullanarak yaptıkları bu çalışmada, deney grubunun ortalama işletme geliri, ortalama istihdamı ve su kaynakları, control grubununkinden anlamlı bir şekilde farklı olduğu ve hane halkının harcamaları, dini faaliyetleri ve ahlakılığı, sağlık koşulları, içme suyu kaynakları ve iyotlu tuz tüketimi vb. hakkında ise istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamıştır.

Yildirim ve Cakar (2016), tüketicilerin katılım bankacılığına bakış açılarını etkileyen faktörleri belirlemek için yaptıkları araştırmada, hizmet kalitesi, dini hassasiyet, bilinirlik, şeffaflık ve güvenilirlik ile ilgili anket aracılığıyla Türkiye'nin çeşitli üniversitelerinde görev yapan 708 akademik personele ait ölçek analize dâhil edilmiştir. Analiz sonuçlarına göre, finansal tüketicilerin hizmet kalitesi algısı katılım kullanım niyetini etkileyen en önemli faktör olduğu bilinirlik, şeffaflık ve güvenilirlik ise katılım bankacılığını kullanım niyetini etkileyen diğer faktörler olduğu, dini hassasiyetler ise katılım bankacılığını kullanım niyeti üzerinde bir etkiye sahip olmadığı tespit edilmiştir.

6. KOBİ'LERİN KATILIM BANKALARINA YÖNELİK TUTUMLARINI BELİRLEMeye YÖNELİK ARAŞTIRMA

Makalenin bu bölümünde çalışmanın amacı ve önemi, çalışmanın uygulandığı kitle, uygulamada kullanılan yöntem ve istatistiksel analizler, son olarak da analizlerden elde edilen bulgulara ve bunlara ait yorumlara yer verilmiştir.

6.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu çalışmanın temel amacı, mevcut ve potansiyel müşterilerin katılım bankalarının faaliyetlerine yönelik tutumunu ölçmektir. Başka bir deyişle bireylerin katılım bankaları hakkında sahip olduğu davranış biçimini tespit etmek amaçlanmıştır. Çünkü birey veya birey gruplarının kendilerine sunulan hizmete yönelik tutum ve beklentilerini bilmek bütün ekonomik birimler açısından önem arz etmektedir. Özellikle sürekli olarak ticari birtakım faaliyetler içinde bulunan kitlelerin bankalarla bilgi, beklenti, memnuniyet düzeyi, duygu, düşünce ve davranış biçimlerinin nasıl olduğu hakkında bilgi sahibi olmak bankalar için çok önemlidir. Bu bağlamda KOBİ'lerin katılım bankalarına yönelik tutumlarını tespit etmek için çalışmada iki bölümden oluşan bir anket formu kullanılmıştır.

6.2. Araştırmanın Hedef Kitlesi

Araştırmanın hedef kitlesi Kars il merkezinde faaliyet gösteren Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler (KOBİ) olarak adlandırılan işletmeler oluşturmaktadır.

Mevzuatımız KOBİ'leri, on kişiden az yıllık çalışan istihdam eden ve yıllık net satış hâsılatı veya mali bilançosundan herhangi biri bir milyon Türk Lirasını aşmayan işletmeler mikro işletmeler, elli kişiden az yıllık çalışan istihdam eden ve yıllık net satış hâsılatı veya mali bilançosundan herhangi biri sekiz milyon Türk Lirasını aşmayan işletmeler küçük işletmeler ve ikiyüzelli kişiden az yıllık çalışan istihdam eden ve yıllık net satış hâsılatı veya mali bilançosundan herhangi biri kırk milyon Türk Lirasını aşmayan işletmeler ise orta büyüklükteki işletmeler şeklinde sınıflandırmıştır (Resmi Gazete, 28457, 04.11.2012).

6.3. Araştırmanın Yöntemi

Çalışmanın araştırma yönteminde iki bölümden oluşan bir anket formu kullanılmıştır. Anketin ilk bölümünde katılımcıların demografik özelliklerini belirlemek için cinsiyet, yaş, eğitim durumu ve faaliyet alanı olmak üzere 4 soru, ikinci bölümünde ise Szczepanowicz (2011) tarafından geliştirilen ve katılımcıların faizsiz bankacılık ile ilgili bilgi düzeyleri ve bankalara karşı algı ve tutumlarını belirlemek amacıyla beşli likert tarzında 18 adet soruya yer almaktadır.

227 anketten elde edilen verilerin istatistiksel olarak geçerlilik ve güvenilirliğini test etmek için öncelikle Cronbach's Alpha analizi yapılmıştır. Yapılan analizden elde edilen güvenilirlik katsayısının 0,82 olduğu tespit edilmiştir. Cronbach's Alpha katsayısına bağlı olarak ölçeklerin güvenilirlik katsayıları şu şekilde yorumlanır (Kalaycı vd., 2010: 405):

- ✓ $0.00 \leq \alpha < 0.40$ ölçek güvenilir değildir,
- ✓ $0.40 \leq \alpha < 0.60$ ölçek güvenilirliği düşük,
- ✓ $0.60 \leq \alpha < 0.80$ ölçek oldukça güvenilir,
- ✓ $0.80 \leq \alpha < 1.00$ ölçek yüksek derecede güvenilir bir ölçektir.

Bu bilgilerden yola çıkarak veri setini oluşturan ölçeğe ait Cronbach's Alpha değerinin analiz için yüksek derecede güvenilir olduğu söylenebilir.

6.4. Araştırma Verilerinin Değerlendirilmesi

Ölçeklerden elde edilen verilerin analizi etmek için SPSS 18 istatistik programı kullanılmıştır. Analizlerde iki kategorik olan değişkenlerin ortalamaları arasında anlamlı bir fark olup olmadığı tespit etmek için Bağımsız İki Örneklem T-Testi, ikiden fazla olan kategorik değişkenler için ise Tek Yönlü Varyans (Anova) analizi kullanılmıştır. T-Testi ve Anova testi parametrik birer test olduğu için bu analizlerde kullanılan verilerin de normal dağılım göstermesi gerekir. Bu yüzden analizlerde kullanılan veriler normal dağılım göstermektedir.

4.4.1. Araştırmada Elde Edilen Bulguların Analizi ve Değerlendirilmesi

Araştırmada toplanan verilerin analiz edildiği bu bölümde, katılımcılara ait cinsiyet, yaş, eğitim durumu ve faaliyet alanına ait demografik özellikler yer almaktadır. Ankete katılanlara ait demografik özellikler aşağıda yer alan Tablo 1'de ki gibidir.

Tablo 1. Ankete Katılanlara Ait Demografik Özellikler

Demografik Özellikler		N	Yüzde (%)
Cinsiyet	Erkek	197	86,8
	Kadın	30	13,2
Yaş Aralığı	20-25	86	37,9
	26-30	46	20,3
	31-35	40	17,6
	36-40	29	12,8
	41 ve üstü	26	11,5
	Eğitim Durumu	İlkokul	12
	Ortaokul	38	16,7
	Lise	77	33,9
	Önlisans	67	29,5
	Lisans	33	14,5
Faaliyet Alanı	Gıda	50	22,0
	Tekstil	33	14,5
	Kafe	52	22,9
	Elektronik	19	8,4
	Diğer (Berber, Terzi, Kuaför vb.)	73	32,2

Anketin ikinci bölümünde ise katılımcıların katılım bankalarına yönelik tutumlarıyla ilgili "1-Kesinlikle Katılmıyorum, 2-Katılmıyorum, 3-Fikrim Yok, 4-Katılıyorum, 5-Kesinlikle Katılıyorum" şeklinde 5'li Likert ölçeği tarzında 18 soru yer almaktadır. Tablo 3'de katılımcıların bu sorulara vermiş oldukları cevapların ortalamaları (Ort.), standart sapmaları (SS) ve katılımcıların sorulara verdikleri cevapların normal dağılım gösterip göstermedikleri ile ilgili çarpıklık (skewness) ve basıklık (kurtosis) istatistik değerleri yer almaktadır.

Tablo 2. Sorulara Verilen Cevaplara Ait Tanımlayıcı İstatistikler Tablosu

Soru No.	Sorular	Ort.	SS	Skewness	Kurtosis
S1	İslami Bankacılık ürün ve hizmetlerinin tanıtımı yeterince yapılıyor	2,60	1,11	,21	-,83
S2	İslami bankalara ulaşma düzeyi yeterlidir	2,75	1,09	,12	-,77
S3	İslami bankacılıkla ilgili bilgi düzeyim yeterlidir	2,77	1,13	-,01	-,83
S4	İslami bankacılığın bana uygun yatırım ürünleri sunduğunu düşünüyorum	2,82	1,17	,20	-,71
S5	İslami bankacılıktaki katılımcılık esasının geleneksel bankacılıktan daha faydalı olduğuna inanıyorum	2,97	1,24	,03	-,91
S6	İslami bankacılık sektöründe yatırım yapmak benim için önemlidir	2,90	1,23	,01	-,98

Tablo 2. (Devamı) Sorulara Verilen Cevaplara Ait Tanımlayıcı İstatistikler Tablosu

S7	Bence İslami bir banka fonlarımı daha iyi yönetebilir	2,95	1,28	,01	-1,02
S8	İslami bankacılık ve geleneksel bankacılık arasında bir tercih yapmak durumunda kalırsam İslami bankacılığa yatırım yapmayı tercih ederim	2,93	1,31	,02	-1,10
S9	İslami bankacılıkla ilgili reklam veya ilanlarla sık sık karşılaşırım	2,72	1,23	,25	-,92
S10	İslami bankacılığa yatırım yaparken dini açıdan zorunluluk hissediyorum	2,52	1,22	,49	-,73
S11	İslami bankacılığı finansal amaçlarım doğrultusunda düşünürüm	2,85	1,26	,04	-1,05
S12	İslami bankacılık geleneksel bankacılığın iyi bir alternatifidir	3,15	1,26	-,20	-1,01
S13	Genel olarak finansal sistemde faiz esaslı geçerli olduğu için İslami bankacılık gerçekçi değildir	2,94	1,28	,04	-1,03
S14	İslami bankacılık kredi alma konusunda geleneksel bankacılıktan daha iyi fırsatlar sunar	2,98	1,16	-,17	-,75
S15	İslami kurallara uygun oldukları için sıklıkla İslami bankacılığı kullanırım	2,92	1,28	,05	-1,14
S16	İslami bankalar aralarında seçim yapabileceğim daha az şubeye sahiptir	3,20	1,26	-,33	-,91
S17	İslami bankacılık çok geniş bir yelpazede yatırım fırsatları sunmaktadır	2,79	1,08	,15	-,54
S18	Geleneksel bankacılıkla kıyaslandığında İslami bankacılık benzer yatırım fırsatları sunmaktadır	3,15	1,21	-,11	-,89

Tablo 2’de yer alan skewness istatistik değerleri -1 ile +1’in altında, kurtosis istatistik değerleri ise -1,5’in altında olduğu için bütün verilerimizin normal dağılım gösterdiğini ve bundan sonra yapılacak parametrik testler için güvenli olduğu söylenebilir.

Bu tabloda elde edilen bir diğer bulgu da KOBİ sahip ve/veya yöneticilerin katılım bankalarına yönelik tutumları ile ilgili verilen cevapların ortalamalarına bakıldığında katılımcıların en fazla üzerinde durduğu konunun, “İslami bankalar aralarında seçim yapabileceğim daha az şubeye sahiptir” (ort.=3,20) düşüncesi olduğu ortaya çıkmıştır. İkinci olarak “İslami bankacılık geleneksel bankacılığın iyi bir alternatifidir ve geleneksel bankacılıkla kıyaslandığında İslami bankacılık benzer yatırım fırsatları sunmaktadır” sorularına verilen cevapların ortalamaları ise eşit (ort.=3,15) çıkmıştır. Katılımın en az olduğu soru ise, “İslami bankacılık ürün ve hizmetlerinin tanıtımı yeterince yapılıyor” diye sorduğumuzda katılımın (ort.=2,60) olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Başka bir ifade ile katılımcılar; katılım bankalarının ürün ve hizmetlerinin tanıtımını yeterince yapmadıklarını söylemektedir. Sorulara verilen cevapların ortalamalarına bakıldığında ise katılım bankalarına yönelik tutumların “Katılmıyorum” (2) ve “Fikrim Yok” (3) arasında olduğu ve bu değerlerin de (ort.=2,88) istatistiksel olarak düşük olduğunu söylemek mümkündür.

Erkek ve kadınların bu sorulara verdikleri cevapların ortalamaları ve bu ortalamalar arasında istatistiksel olarak anlamlı ($p < 0,05$) olup olmadığını tespit etmek için bu iki kategorik değişkene %95 güven aralığında T-Testi uygulanmıştır. Elde edilen sonuçlar aşağıda yer alan Tablo 3’te sunulmuştur.

Tablo 3. Cinsiyete Göre T-Testi Sonuçları

S.N.	Sorular	Cinsiyet	Ort.	F	p.
S1	İslami Bankacılık ürün ve hizmetlerinin tanıtımı yeterince yapılıyor	Erkek	2,67	0,21	0,02
		Kadın	2,17		
S2	İslami bankalara ulaşma düzeyi yeterlidir	Erkek	2,78	1,54	0,25
		Kadın	2,53		
S3	İslami bankacılıkla ilgili bilgi düzeyim yeterlidir	Erkek	2,80	0,27	0,23
		Kadın	2,53		
S4	İslami bankacılığın bana uygun yatırım ürünleri sunduğunu düşünüyorum	Erkek	2,89	0,98	0,02
		Kadın	2,37		
S5	İslami bankacılıktaki katılımçılık esasının geleneksel bankacılıktan daha faydalı olduğuna inanıyorum	Erkek	3,02	0,75	0,15
		Kadın	2,67		
S6	İslami bankacılık sektöründe yatırım yapmak benim için önemlidir	Erkek	2,92	0,96	0,52
		Kadın	2,77		
S7	Bence İslami bir banka fonlarımı daha iyi yönetebilir	Erkek	2,97	0,57	0,59
		Kadın	2,83		
S8	İslami bankacılık ve geleneksel bankacılık arasında bir tercih yapmak durumunda kalırsam İslami bankacılığa yatırım yapmayı tercih ederim	Erkek	2,94	0,26	0,58
		Kadın	2,80		
S9	İslami bankacılıkla ilgili reklam veya ilanlarla sık sık karşılaşırım	Erkek	2,81	8,50	0,01
		Kadın	2,13		

Tablo 3. (Devamı) Cinsiyete Göre T-Testi Sonuçları

Soru	Erkek	Kadın	F	P
S10	İslami bankacılığa yatırım yaparken dini açıdan zorunluluk hissediyorum	2,52 2,53	0,91	0,97
S11	İslami bankacılığı finansal amaçlarım doğrultusunda düşünürüm	2,85 2,83	0,31	0,94
S12	İslami bankacılık geleneksel bankacılığın iyi bir alternatifidir	3,15 3,13	0,14	0,96
S13	Genel olarak finansal sistemde faiz esaslı geçerli olduğu için islami bankacılık gerçekçi değildir	2,96 2,83	2,51	0,62
S14	İslami bankacılık kredi alma konusunda geleneksel bankacılıktan daha iyi fırsatlar sunar	3,01 2,83	0,05	0,45
S15	İslami kurallara uygun oldukları için sıklıkla islami bankacılığı kullanırım	2,95 2,70	0,98	0,31
S16	İslami bankalar aralarında seçim yapabileceğim daha az şubeye sahiptir	3,19 3,23	0,07	0,87
S17	İslami bankacılık çok geniş bir yelpazede yatırım fırsatları sunmaktadır	2,80 2,77	0,83	0,89
S18	Geleneksel bankacılıkla kıyaslandığında islami bankacılık benzer yatırım fırsatları sunmaktadır	3,18 2,93	0,43	0,29

Tablo 3'te yer alan istatistiksel sonuçlara göre erkek ve kadınların 1'nci, 4'üncü ve 8'inci sorulara verdikleri cevapların ortalamaları arasında anlamlı bir fark ($p < 0,05$) olduğu tespit edilmiştir. Bu 3 soruda da erkeklerin katılma oranının kadınlardan daha yüksek olduğu, başka bir deyişle erkeklerin bu sorulara daha olumlu baktıkları belirlenmiştir. Diğer sorularda ise anlamlı bir fark ($p > 0,05$) tespit edilmemiştir. Erkek ve kadınların bu 18 soruya verdiklerinin cevaplarının ortalamaları ise 2 ile 3,23 arasında çıktığı sorulara katılımın düşük olduğunu söyleyebiliriz.

Bundan sonraki demografik özelliklere ait kategorik değişkenler 2'den fazla olduğu için bu değişkenlerin hem ortalamalarını hem de ortalamaları arasında anlamlı fark olanları tespit etmek için %95 güven aralığında anova analizi ile tespit edilmiştir. Elde edilen sonuçlar aşağıda tablolar halinde sunulmuştur.

Tablo 4. Yaş Aralığına Göre Anova Testi Sonuçları

Sorular	Yaş	Ort.	F	P	Sorular	Yaş	Ort.	F	P
S1. İslami Bankacılık ürün ve hizmetlerinin tanıtımı yeterince yapılıyor	20-25	2,40	2,88	,02	S10. İslami bankacılığa yatırım yaparken dini açıdan zorunluluk hissediyorum	20-25	2,36	1,74	,14
	26-30	2,91				26-30	2,80		
	31-35	2,93				31-35	2,65		
	36-40	2,41				36-40	2,69		
	41 ve üstü	2,46				41 ve üstü	2,19		
S2. İslami bankalara ulaşma düzeyi yeterlidir	20-25	2,59	1,63	,17	S11. İslami bankacılığı finansal amaçlarım doğrultusunda düşünürüm	20-25	2,73	,89	,47
	26-30	2,76				26-30	3,00		
	31-35	3,05				31-35	2,85		
	36-40	2,59				36-40	3,14		
	41 ve üstü	2,96				41 ve üstü	2,65		
S3. İslami bankacılıkla ilgili bilgi düzeyim yeterlidir	20-25	2,60	,92	,46	S12. İslami bankacılık geleneksel bankacılığın iyi bir alternatifidir	20-25	2,95	1,06	,38
	26-30	2,89				26-30	3,39		
	31-35	2,85				31-35	3,15		
	36-40	2,72				36-40	3,17		
	41 ve üstü	3,00				41 ve üstü	3,31		
S4. İslami bankacılığın bana uygun yatırım ürünleri sunduğunu düşünüyorum	20-25	2,55	2,67	,03	S13. Genel olarak finansal sistemde faiz esaslı geçerli olduğu için islami bankacılık gerçekçi değildir	20-25	2,85	2,02	,09
	26-30	3,00				26-30	3,04		
	31-35	3,03				31-35	3,03		
	36-40	2,72				36-40	3,38		
	41 ve üstü	3,23				41 ve üstü	2,46		
S5. İslami bankacılıktaki katılımcılık esasının geleneksel bankacılıktan daha faydalı olduğuna inanıyorum	20-25	2,64	2,83	,03	S14. İslami bankacılık kredi alma konusunda geleneksel bankacılıktan daha iyi fırsatlar sunar	20-25	2,79	1,18	,32
	26-30	3,20				26-30	2,98		
	31-35	3,28				31-35	3,10		
	36-40	2,97				36-40	3,17		
	41 ve üstü	3,19				41 ve üstü	3,23		
S6. İslami bankacılık sektöründe yatırım yapmak benim için önemlidir	20-25	2,87	,52	,72	S15. İslami kurallara uygun oldukları için sıklıkla islami bankacılığı kullanırım	20-25	2,72	1,01	,40
	26-30	3,07				26-30	3,02		
	31-35	2,85				31-35	3,18		
	36-40	2,69				36-40	3,00		
	41 ve üstü	3,04				41 ve üstü	2,92		

Tablo 4. (Devamı) Yaş Aralığına Göre Anova Testi Sonuçları

Soru	Yaş Aralığı		F	p	Soru	Yaş Aralığı		F	p
	Yaş	Ortalama				Yaş	Ortalama		
S7. Bence İslami bir banka fonlarını daha iyi yönetebilir	20-25	2,81	1,45	,22	S16. İslami bankalar aralarında seçim yapabileceğim daha az şubeye sahiptir	20-25	3,09	1,88	,11
	26-30	3,30				26-30	3,26		
	31-35	2,88				31-35	3,38		
	36-40	2,76				36-40	2,79		
	41 ve üstü	3,12				41 ve üstü	3,62		
S8. İslami bankacılık ve geleneksel bankacılık arasında bir tercih yapmak durumunda kalırsam İslami bankacılığa yatırım yapmayı tercih ederim	20-25	2,64	2,11	,08	S17. İslami bankacılık çok geniş bir yelpazede yatırım fırsatları sunmaktadır	20-25	2,59	1,66	,16
	26-30	3,24				26-30	2,98		
	31-35	3,05				31-35	3,05		
	36-40	2,86				36-40	2,76		
	41 ve üstü	3,19				41 ve üstü	2,77		
S9. İslami bankacılıkla ilgili reklam veya ilanlarla sık sık karşılaşırım	20-25	2,64	,75	,56	S18. Geleneksel bankacılıkla kıyaslandığında İslami bankacılık benzer yatırım fırsatları sunmaktadır	20-25	2,98	,90	,47
	26-30	2,96				26-30	3,20		
	31-35	2,70				31-35	3,28		
	36-40	2,79				36-40	3,17		
	41 ve üstü	2,50				41 ve üstü	3,42		

Tablo 4'te görüldüğü üzere katılımcıların yaş aralığına göre yaptığımız anova analizinde elde edilen ortalamalara baktığımızda sadece 1'inci, 4'üncü ve 5'inci sorulara verilen cevapların ortalamaları arasında anlamlı ($p < 0,05$) bir fark olduğu, diğer sorulara verilen cevapların ortalamaları arasında ise anlamlı ($p > 0,05$) bir fark tespit edilmemiştir. Ayrıca yaş aralığına göre verilen cevapların ortalamalarına genel olarak bakıldığında 12'inci soruda 3,39 ortalama ile 26-30 yaş arasındaki kişilerde katılımın en fazla olduğu ortaya çıkmıştır. Yaş aralığına göre elde edilen ortalamalarda 2 ile 3,39 arasında olduğu ve bu sonuca göre katılımcıların yaşa göre de katılım bankaları hakkında ki tutumlarının düşük olduğunu söyleyebiliriz.

Ancak hangi yaş gruplarının ortalamaları arasında anlamlı fark olduğu öğrenmek için ise aşağıda yer alan çoklu karşılaştırma (Post-Hoc) tablosuna bakmak gerekir. Çoklu karşılaştırma analizinde en küçük anlamlı fark testi olan LSD (Least Significant Difference Test) tercih edilmiştir.

Tablo 5. Yaş Aralığına Göre Çoklu Karşılaştırma Tablosu

Sorular	(I) Yaş	(J) Yaş	Ortalama Fark (I-J)	Standart Hata	p.
S1. İslami Bankacılık ürün ve hizmetlerinin tanıtımı yeterince yapılıyor	20-25	26-30	-,518*	0,200	0,010
		31-35	-,530*	0,210	0,012
		36-40	-0,018	0,235	0,938
		41 ve üstü	-0,066	0,245	0,787
	26-30	20-25	,518*	0,200	0,010
		31-35	-0,012	0,237	0,960
		36-40	0,499	0,260	0,056
		41 ve üstü	0,452	0,269	0,094
	31-35	20-25	,530*	0,210	0,012
		26-30	0,012	0,237	0,960
		36-40	0,511	0,267	0,057
		41 ve üstü	0,463	0,276	0,095
	36-40	20-25	0,018	0,235	0,938
		26-30	-0,499	0,260	0,056
		31-35	-0,511	0,267	0,057
		41 ve üstü	-0,048	0,296	0,872
41 ve üstü	20-25	0,066	0,245	0,787	
	26-30	-0,452	0,269	0,094	
	31-35	-0,463	0,276	0,095	
	36-40	0,048	0,296	0,872	
S4. İslami bankacılığın bana uygun yatırım ürünleri sunduğunu düşünüyorum	20-25	26-30	-,453*	0,211	0,033
		31-35	-,478*	0,221	0,032
		36-40	-0,178	0,248	0,475
		41 ve üstü	-,684*	0,259	0,009
	26-30	20-25	,453*	0,211	0,033
		31-35	-0,025	0,250	0,920
		36-40	0,276	0,274	0,315
		41 ve üstü	-0,231	0,284	0,417
	31-35	20-25	,478*	0,221	0,032
		26-30	0,025	0,250	0,920
		36-40	0,301	0,282	0,287
		41 ve üstü	-0,206	0,291	0,481
	36-40	20-25	0,178	0,248	0,475
		26-30	-0,276	0,274	0,315
		31-35	-0,301	0,282	0,287
		41 ve üstü	-0,507	0,312	0,106

Tablo 5. (Devamı) Yaş Aralığına Göre Çoklu Karşılaştırma Tablosu

		20-25	,684*	0,259	0,009
	41 ve üstü	26-30	0,231	0,284	0,417
		31-35	0,206	0,291	0,481
		36-40	0,507	0,312	0,106
S5. İslami bankacılıktaki katılımçılık esasının geleneksel bankacılıktan daha faydalı olduğuna inanıyorum	20-25	26-30	-,556*	0,222	0,013
		31-35	-,635*	0,233	0,007
		36-40	-0,326	0,261	0,213
		41 ve üstü	-,553*	0,272	0,043
	26-30	20-25	,556*	0,222	0,013
		31-35	-0,079	0,263	0,763
		36-40	0,23	0,288	0,425
		41 ve üstü	0,003	0,298	0,991
	31-35	20-25	,635*	0,233	0,007
		26-30	0,079	0,263	0,763
		36-40	0,309	0,296	0,298
		41 ve üstü	0,083	0,306	0,787
36-40	20-25	0,326	0,261	0,213	
	26-30	-0,23	0,288	0,425	
	31-35	-0,309	0,296	0,298	
	41 ve üstü	-0,227	0,328	0,490	
41 ve üstü	20-25	,553*	0,272	0,043	
	26-30	-0,003	0,298	0,991	
	31-35	-0,083	0,306	0,787	
	36-40	0,227	0,328	0,490	

Tablo 5'te elde edilen istatistiksel sonuçlara göre;

1'nci soruda 20-25 yaş aralığı ile 26-30 ve 31-35 yaş aralığında yer alan katılımçıların ortalamaları arasında anlamlı ($p < 0,05$) bir fark olduğu ve 26-30 ile 31-35 yaş aralığındakilerin ortalamasının 20-25 yaş aralığında yer alanların ortalamasından daha fazla olduğu, 4'üncü ve 5'inci sorularda ise 20-25 yaş aralığı ile 26-30, 31-35, 41 ve üstünde yer alan katılımçıların ortalamaları arasında anlamlı ($p < 0,05$) bir fark olduğu ve 26-30, 31-35 ile 41 ve üstü yaş aralığındakilerin ortalamasının 20-25 yaş aralığında yer alanların ortalamasından daha fazla olduğu ortaya çıkmıştır. Diğer soruların ortalamaları arasındaki farka ait p değeri 0,05'ten büyük olduğu için bunların arasında anlamlı bir fark tespit edilmemiştir.

Katılımcıların eğitim durumuna göre sorulara verdikleri cevapların ortalamaları ve bunlara ait istatistiksel değerler Tablo 6'da sunulmuştur.

Tablo 6. Eğitim Durumuna Göre Anova Testi Sonuçları

Sorular	Eğitim	Ort.	F	p.	Sorular	Eğitim	Ort.	F	p.
S1. İslami Bankacılık ürün ve hizmetlerinin tanıtımı yeterince yapılıyor	İlkokul	2,42	1,95	,10	S10. İslami bankacılığa yatırım yaparken dini açıdan zorunluluk hissediyorum	İlkokul	2,08	1,11	,35
	Ortaokul	2,42				Ortaokul	2,45		
	Lise	2,87				Lise	2,70		
	Önlisans	2,42				Önlisans	2,39		
	Lisans	2,64				Lisans	2,64		
S2. İslami bankalara ulaşma düzeyi yeterlidir	İlkokul	2,67	,08	,99	S11. İslami bankacılığı finansal amaçlarım doğrultusunda düşünürüm	İlkokul	2,25	1,73	,14
	Ortaokul	2,68				Ortaokul	2,89		
	Lise	2,79				Lise	2,91		
	Önlisans	2,75				Önlisans	2,69		
	Lisans	2,76				Lisans	3,21		
S3. İslami bankacılıkla ilgili bilgi düzeyim yeterlidir	İlkokul	2,58	1,07	,37	S12. İslami bankacılık geleneksel bankacılığın iyi bir alternatifidir	İlkokul	3,00	1,16	,33
	Ortaokul	2,74				Ortaokul	3,29		
	Lise	2,97				Lise	3,32		
	Önlisans	2,61				Önlisans	3,03		
	Lisans	2,70				Lisans	2,85		
S4. İslami bankacılığın bana uygun yatırım ürünleri sunduğunu düşünüyorum	İlkokul	2,33	2,51	,04	S13. Genel olarak finansal sistemde faiz esaslı geçerli olduğu için islami bankacılık gerçekçi değildir	İlkokul	3,58	1,88	,11
	Ortaokul	3,03				Ortaokul	3,03		
	Lise	3,05				Lise	3,04		
	Önlisans	2,55				Önlisans	2,88		
	Lisans	2,79				Lisans	2,52		
S5. İslami bankacılıktaki katılımçılık esasının geleneksel bankacılıktan daha faydalı olduğuna inanıyorum	İlkokul	2,33	2,27	,06	S14. İslami bankacılık kredi alma konusunda geleneksel bankacılıktan daha iyi fırsatlar sunar	İlkokul	2,83	1,66	,16
	Ortaokul	3,21				Ortaokul	2,89		
	Lise	3,17				Lise	3,22		
	Önlisans	2,85				Önlisans	2,75		
	Lisans	2,70				Lisans	3,06		

Tablo 6. (Devamı) Eğitim Durumuna Göre Anova Testi Sonuçları

Soru	Eğitim Durumu				F	p	Soru	Eğitim Durumu				F	p
	İlkokul	Ortaokul	Lise	Önlisans				İlkokul	Ortaokul	Lise	Önlisans		
S6. İslami bankacılık sektöründe yatırım yapmak benim için önemlidir	İlkokul	2,67	,22	,93			S15. İslami kurallara uygun oldukları için sıklıkla islami bankacılığı kullanırım	İlkokul	3,17	2,01	,09		
	Ortaokul	2,87						Ortaokul	2,79				
	Lise	2,97						Lise	3,21				
	Önlisans	2,93						Önlisans	2,64				
	Lisans	2,82					Lisans	2,88					
S7. Bence İslami bir banka fonlarımı daha iyi yönetebilir	İlkokul	2,92	,48	,75			S16. İslami bankalar aralarında seçim yapabileceğim daha az şubeye sahiptir	İlkokul	3,17	,74	,57		
	Ortaokul	3,21						Ortaokul	3,24				
	Lise	2,88						Lise	3,21				
	Önlisans	2,90						Önlisans	3,03				
	Lisans	2,94					Lisans	3,48					
8. İslami bankacılık ve geleneksel bankacılık arasında bir tercih yapmak durumunda kalırsam İslami bankacılığa yatırım yapmayı tercih ederim	İlkokul	2,50	1,13	,34			S17. İslami bankacılık çok geniş bir yelpazede yatırım fırsatları sunmaktadır	İlkokul	2,75	1,67	,16		
	Ortaokul	3,03						Ortaokul	2,82				
	Lise	3,00						Lise	3,00				
	Önlisans	2,73						Önlisans	2,54				
	Lisans	3,18					Lisans	2,82					
S9. İslami bankacılıkla ilgili reklam veya ilanlarla sık sık karşılaşırım	İlkokul	2,25	1,17	,33			S18. Geleneksel bankacılıkla kıyaslandığında islami bankacılık benzer yatırım fırsatları sunmaktadır	İlkokul	3,17	,51	,73		
	Ortaokul	2,82						Ortaokul	3,11				
	Lise	2,90						Lise	3,29				
	Önlisans	2,57						Önlisans	3,00				
	Lisans	2,67					Lisans	3,18					

Katılımcıların eğitim durumuna göre sorulara verdikleri cevapların ortalamaları ve bunlar arasında %5 anlamlılık düzeyinde yapılan anova analizinde ortalamalar arasında anlamlı bir fark olup olmadığını söyleyebilmek için elde edilen p değerine bakmak gerekir. Tabloda sorulara ait elde edilen p değerine bakıldığında 4'üncü da p değeri 0,05'ten küçük, diğer sorularda ise 0,05'ten büyük çıkmıştır. Dolayısıyla 4'üncü soruda eğitim durumuna göre sorulara verilen cevapların ortalamaları arasında anlamlı bir fark olduğu, diğer sorularda ise istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı söyleyebiliriz. Eğitim durumuna göre verilen cevapların ortalamalarına bir bütün olarak bakıldığında 13'üncü soruda 3,58 ortalama ile ilkökul mezunlarında katılımın en fazla olduğu tespit edilmiştir. Eğitim durumuna göre elde edilen ortalamalarda 2 ile 3,58 arasında olduğu ve bu sonuca göre katılımcıların eğitim durumuna göre de katılım bankaları hakkında ki tutumlarının düşük olduğunu söylemek mümkündür.

4'üncü soruda hangi eğitim düzeyinde olanların ortalamaları arasında anlamlı bir olduğu tespit etmek için aşağıda yer alan çoklu karşılaştırma tablosuna bakmak gerekir.

Tablo 7. Eğitim Durumuna Göre Çoklu Karşılaştırma Tablosu

Soru	(I) Eğitim	(J) Eğitim	Ortalama Fark (I-J)	Standart Hata	p.
S4. İslami bankacılığın bana uygun yatırım ürünleri sunduğunu düşünüyorum	İlkokul	Ortaokul	-0,693	0,38	0,07
		Lise	-,719*	0,36	0,04
		Önlisans	-0,219	0,36	0,55
		Lisans	-0,455	0,39	0,25
	Ortaokul	İlkokul	0,693	0,38	0,07
		Lise	-0,026	0,23	0,91
		Önlisans	,474*	0,24	0,04
		Lisans	0,238	0,28	0,39
	Lise	İlkokul	,719*	0,36	0,04
		Ortaokul	0,026	0,23	0,91
		Önlisans	,500*	0,19	0,01
		Lisans	0,264	0,24	0,27
	Önlisans	İlkokul	0,219	0,36	0,55
		Ortaokul	-,474*	0,24	0,04
		Lise	-,500*	0,19	0,01
		Lisans	-0,236	0,25	0,34
Lisans	İlkokul	0,455	0,39	0,25	
	Ortaokul	-0,238	0,28	0,39	
	Lise	-0,264	0,24	0,27	
	Önlisans	0,236	0,25	0,34	

Tablo 7'de yer alan istatistiksel değerler bakıldığında, ilkökul mezunları ile lise mezunları ve ortaokul mezunları ile önlisans mezunlarının ortalamaları arasındaki fark anlamlı ($p < 0,05$) çıkmış, diğer sorularda ise p değeri 0,05'ten büyük çıktığı için bu soruların ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı çıkmamıştır.

7. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bütün ülke ekonomilerinde faaliyet gösteren işletmelerin büyük çoğunluğunu KOBİ'ler oluşturmaktadır. Ülke ekonomilerin gelişmesinde ve kalkınmasında büyük önem arz eden KOBİ'lerin ekonomiye sağladığı katkılar dikkate alındığında bu ekonomik birimler çok önemli birer unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu anlamda bir ülkenin gelişmesi ve kalkınması için para ve sermaye piyasalarında KOBİ'lerin ihtiyaçlarının tespit edilerek kamu ve özel finans kurumları tarafından her açıdan desteklenmesi gerekir.

Faizsiz bankacılık sisteminin Türk bankacılık sistemi içerisinde öneminin artmasıyla birlikte bu bankalar gerek kurumsal gerekse bireysel banka müşterilerine alternatif yatırım ve finansman imkânları sunmaya başlamıştır. Katılım bankacılığı cari ve katılım hesaplarında biriktirmiş oldukları fonları ticaret ve sanayi finansmanlarında işleterek elde ettiği faizsiz kârı müşterileriyle paylaşan faizsiz bir bankacılık modelidir. Bu anlamda faiz hassasiyeti nedeniyle geleneksel bankacılık sisteminden uzak duran atıl kaynaklar katılım bankaları sayesinde finansal sisteme dâhil edilmektedir. Faizsiz bankacılık esasları doğrultusunda çalışan katılım bankaları, gerek doğrudan finansman desteğiyle gerekse müşterek teşebbüs ortaklığıyla gerçek ve tüzel kişilerin yatırımcılarını destekleyerek ülke ekonomisine çok önemli katkılar sağlamaktadır.

Katılım bankacılığında geçmişten günümüze gelindiğinde bu gün dünyada 50'den fazla ülkede uygulanan ve hızla gelişen finansal bir bankacılık sistemi olarak hem gelişmiş ve gelişmekte olan finansal piyasalarda kendine bir yer edinmiştir. Kapitalist ekonomik sistemin kısılcığında yer alan katılım bankacılık sistemi geleneksel bankacılık sistemine göre daha üstün bir alternatif olacağı öngörülmesine rağmen uygulamada hala beklentileri tam olarak karşılayabildiğini söylemek çok zor.

Günümüzde ekonomik sistem içinde önemli birer aktör olan katılım bankaları finansal sistemin içinde daha çok finansal tüketici tarafından tercih edilmeleri için müşterilerin ihtiyaç ve beklentileri ve tutumları doğrultusunda faaliyet göstermeyi kendilerine ilke edinmeleri gerekir. Bu anlamda mevcut ve potansiyel müşterilerin İslami bankacılık faaliyetlerine yönelik tutum ve davranışlarının tespit edilmesi büyük önem arz etmektedir.

Bu düşünceden yola çıkarak çalışmada Kars il merkezinde faaliyet gösteren KOBİ'lerin katılım bankalarına yönelik tutumlarını tespit etmeyi amaçladık. 227 ölçek üzerinden yapılan çalışmada elde edilen sonuçları özetleyecek olursak; katılım bankalarına yönelik tutumla ilgili 18 sorudan elde edilen ortalama sonuçlarına göre katılımcıların bir bütün olarak, cinsiyete göre, yaş aralığına göre ve eğitim durumuna göre İslami bankalar hakkındaki tutumlarının düşük seviyede olduğu tespit edilmiştir.

Sonuç olarak, finansal sistemin gelişmesinde ve ekonomiye sağladıkları kaynak açısından büyük önem arz eden Katılım bankalarına yönelik araştırmada ortaya çıkan olumsuz durumu aşmaları için şu önerilerde bulunmaktayız. Müşteri portföyünü istikrarlı bir şekilde artırmak için hizmet kalitesine önem verilmeli, bankacılık ürün çeşitliliğini artırmaları, daha uygun yatırım ürünleri, kampanyalar ve fırsatlar sunulmalı, şube ve ATM sayılarını artırmaları, tanıtım ve reklama daha fazla yer vermeleri, gerek kurumsal gerekse bireysel yatırımcılara daha güvenilir, daha kaliteli ve daha süratli hizmet sunarak müşteriler nezdinde ki tutumlarını artırabilirler. Ayrıca gerek sektör temsilcileri gerekse araştırmacılar tarafından katılım bankalarıyla ilgili farklı bölge ve kitleler üzerinde daha fazla uygulamalı çalışmalara yer vermelidir.

KAYNAKÇA

Aggarwal, R.K., Yousef, T. (2000). "Islamic Banks and Investment Financing", Journal of Money, Credit and Banking, 32(1): 93-120.

Ayaydın, H. & Durmuş, S. (2016). "Banka ve Finansal Sistem, Ekin Basım Yayın Dağıtım, Bursa.

Çobankaya, F. T. (2014). "Katılım Bankalarının Türkiye'deki Farkındalık Düzeyinin Tespiti: Batı Akdeniz Bölgesinde Bir Araştırma", Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.

Demir, M. S. (2015). "Türkiye'de Katılım Bankalarının Gelişimi ve Performanslarının Değerlendirilmesi", Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Dhumale, R., & Sapcanin, A. (1999). "An application of Islamic banking principles to microfinance. Technical Note, A study by the Regional Bureau for Arab States, UNDP, in cooperation with the Middle

East and North Africa Region, World Bank” Technical Note. http://www.ruralfinanceandinvestment.org/sites/default/files/An_application_of_Islamic_banking.pdf. adresinden erişim sağlandı.

Durmu, S. & Ayaydın, H. (2015). “Bankacılık Sistemi”, Ekin Basım Yayın Dağıtım, Bursa.

Fidancı, H. A. (2011). “Katılım Bankalarının Türkiye’deki Gelişimi ve Katılım Bankalarında Müşteri Memnuniyeti Üzerine Bir Araştırma”, Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kahramanmaraş.

Gökgöz, İ. H.; Altinel, F.; Gökgöz, P. Y. & Koç, İ. (2013). “Classification Of Turkish Commercial Banks Under Fuzzy C-Means Clustering”, Bankacılık Düzenleme Ve Denetleme Kurumu Bankacılık Ve Finansal Piyasalar Dergisi, 7(2): 13-36.

Güney, A. (2013). Banka İşlemleri, Beta Yayınları, İstanbul.

Haron, S.; Ahmad, N. & Planisek, S. L. (1994). “Bank Patronage Factors Of Muslim And Non-Muslim Customers”, International Journal Of Bank Marketing, 12(1): 32-40.

Imam, P., Kpodar, K. (2016). “Islamic Banking: Good for growth?”, Economic Modelling 59 (August): 387- 401.

Islam, M. S. & Alam, Md. W. (2016). “Can Islamic Micro-Finance Alleviate Poverty?”, A Case Study From South-Eastern Bangladesh, İslam Ekonomisi ve Finansı Dergisi, 4(2): 63-81

İqbal, Z. (1997). “Islamic Financial Systems” Finance and Development 34(June): 42-45.

Kader, R. A.; Zakaria, R. H.; Razali, N.; & Abdullah, N. (2014). “Why This Bank? Understanding Customers’ Preference for an Islamic Bank in a Competitive Market, 10(2): 138-153.

Kalaycı, Ş. (2010). “SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri, Asil Yayın Dağıtım, Ankara.

Kallo, Z. (2015). “Katılım Bankalarının Performanslarının Değerlendirilmesi: Topsis ve Promethee Yöntemi İle Uluslar arası Karşılaştırma”, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Karhan, Ç. (2015). “Katılım Bankacılığı ve Türkiye’deki Katılım Bankalarının Etkinlik ve Verimliliklerinin Ölçülmesi”, Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.

Ökte, M. & Kutluğhan, S. (2010). “İslam Ekonomisi Ve Finansının Temelleri: Teori ve Uygulama”, Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 9 (31): 180-208.

Özena, E.; Şenyıldız, L. & Akarbulut, K. (2016). “Faizsiz Bankacılık Algısı: Uşak İli Örneği”, Journal Of Accounting, Finance And Auditing Studies, 2(4): 1-19.

Özulucan, A. & Deran, A. (2009). “Katılım Bankacılığı ile Geleneksel Bankaların Bankacılık Hizmetleri ve Muhasebe Uygulamaları Açısından Karşılaştırılması” Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi; 6(11): 87- 90.

Parasız, İ. (2014). “ Modern Bankacılık Teori ve Uygulama”, Ezgi Kitabevi Yayınları, Bursa.

Szczepanowicz, A. (2011). “Unconventional banking in a conventional environment: Islamic banking and finance in the USA”, Doktora Tezi, Georgetown University, Washington, DC, USA.

Toraman, C.; Ata, H. A. & Buğan, M. F. (2015). “İslami Bankacılık Faaliyetlerine Yönelik Müşteri Algısı Üzerine Bir Araştırma”, Gaziantep University Journal Of Social Sciences, 14(4): 761-779.

Toraman, C.; Ata, H. A. & Buğan, M. F. (2015). “ Mevduat ve Katılım Bankalarının Karşılaştırmalı Performans Analizi”, C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 16(2): 301-310.

Yardımcıoğlu, M. & Yıldız, A. (2015). İslami Finans Sistemi ve İslami Finans. Muhasebe ve Finansa Güncel Konular içinde (s. 1-11). Kahramanmaraş: GNG Ofset.

Yildirim, I. & Cakar, R. (2016). “Katılım Bankacılığı Kullanımını Etkileyen Faktörlere Yönelik Bir Araştırma”, Global Business Research Congress (GBRC), May 26-27: 552-

İnternet Kaynakları

BDDK, Bankacılık Denetleme ve Düzenleme Kurumu, <https://www.bddk.org.tr>.

Resmi Gazete, <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/11/20121104-11.htm>.

TKBB, Türkiye Katılım Bankaları Birliđi, <http://www.tkbb.org.tr/5411-sayili-bankacilik-kanunu>.

TÜİK, Türkiye İstatistik Kurumu, http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1033.